

EIROPAS
KOMISIJA

SAVIENĪBAS AUGSTĀ
PĀRSTĀVE ĀRLIETĀS UN
DROŠĪBAS POLITIKAS
JAUTĀJUMOS

Briselē, 8.5.2019.
JOIN(2019) 7 final

KOPĪGS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Makao Īpašās Pārvaldes Apgabals: 2018. gada ziņojums

KOPĪGS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

MAKAO ĪPAŠĀS PĀRVALDES APGABALS: 2018. GADA ZIŅOJUMS

Kopsavilkums

Kopš Makao suverenitātes nodošanas Ķīnas Tautas Republikai (ĶTR) 1999. gadā Eiropas Savienība (ES) un tās dalībvalstis ir cieši sekojušas līdzi tam, kādas ir politiskās un ekonomiskās attīstības tendences Makao Īpašās Pārvaldes Apgabalā (ĪPA), kas risinājušies atbilstīgi principam “viena valsts, divas sistēmas”. ES ievēro savu “vienas Ķīnas” politiku, kā arī atbalsta principu “viena valsts, divas sistēmas” un tā īstenošanu.

Šis gada ziņojums par norisēm Makao ir sagatavots saskaņā ar 1997. gadā Eiropas Parlamentam pausto apņemšanos.

Principa “viena valsts, divas sistēmas” īstenošana 2018. gadā turpinājās, un tas labvēlīgi ietekmēja Makao ĪPA, Ķīnu kopumā un starptautisko sabiedrību.

Tiesiskums un tiesu varas neatkarība tiek nodrošināta — par to liecina tiesvedība pret opozīcijas likumdevēju *Sulu Sou*. Tiesības un pamatbrīvības kopumā tiek aizsargātas.

Lai gan Makao Pamatlikums aizsargā pilsonisko brīvību, politiskā opozīcija ir vāja un pilsoniskā sabiedrība nav īpaši aktīva. Makao Pamatlikumā un citos tiesību aktos nav paredzēta tiešu vispārēju vēlēšanu ieviešana. Tomēr ES aicina Makao iestādes veicināt lielāku sabiedrības līdzdalību ĪPA izpildvaras vadītāja un Leģislatīvās asamblejas vēlēšanās. Tādējādi tiks palielināta to leģitimitāte un sabiedrības atbalsts tiem un spēcīgāta pārvaldība.

2018. gadā veiktā Ķīnas vispārējā regulārā pārskata laikā, kas novembrī notika Ženēvā, Makao saņēma divus ieteikumus: vienu — par migrējošo darba ņēmēju aizsardzību un otru — par lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu (LGBTI) diskriminācijas novēršanu. Bažas joprojām rada cilvēku tirdzniecība.

2018. gadā Makao iestādes uzsāka vai izziņoja vairākas iniciatīvas, lai stiprinātu nacionālo drošību, un tas nodrošināja ĪPA politikas lielāku atbilstību kontinentālās Ķīnas nostājai, proti, Leģislatīvā asambleja pieņēma grozījumu, kas liedz ārvalstu tiesnešiem lemt par nacionālās drošības jautājumiem, tika pieņemts likums par valsts himnu, kā arī tika paziņota iecere grozīt tiesību aktus nacionālās drošības jomā.

Makao plašsaziņas līdzekļi turpināja paust dažādus uzskatus, lai gan pastāv bažas par arvien lielāku pašcenzūru.

Makao ekonomikā 2018. gadā tika gūti labi rezultāti un bija vērojama spēcīga izaugsme, ko veicināja azartspēļu un tūrisma nozare, ļoti zems bezdarba līmenis un stabils fiskālais stāvoklis. Taču valdības noteiktais mērķis dažādot ekonomiku vēl ne tuvu nav sasniegts. Tikai 6,8 % no Makao kazino ieņēmumiem nodrošināja ar azartspēlēm nesaistīti avoti.

2018. gada oktobrī atklāja Honkongas-Džuhai-Makao tiltu un tas kļuva pieejams sabiedrībai. Šis vērienīgais infrastruktūras projekts savieno kontinentālās daļas pilsētu Džuhai ar Honkongu un Makao, un tā kopējais garums virs jūras un tunelī zem jūras ir 42 kilometri (55 km, ja ņem vērā arī pievedceļus). Tilts nodrošina Lielā liča reģiona pilsētu labāku

savienojamību un veicinās lielāku integrāciju ar kontinentālo daļu, kā arī sniegs jaunas iespējas un radīs jaunus izaicinājumus.

ES un Makao turpināja īstenot stabilas tirdzniecības attiecības un izmantoja iespējas, ko sniedz laba līmeņa sadarbība.

Politikas attīstības tendences

2018. gada maijā demokrātiju atbalstošajam opozīcijas likumdevējam *Sulu Sou* tika izvirzīta apsūdzība par nelikumīgu pulcēšanos saistībā ar viņa dalību protestā 2016. gadā. Kopš 2017. gada decembra viņš ir atstādināts no pienākumu pildīšanas Leģislatīvajā asamblejā. Prokuratūra pieprasīja *Sulu Sou* un viņa līdzgaitniekam, pret esošo valdību noskaņotajam aktīvistam *Scott Chiang*, piemērot cietumsodu par pastiprinātu nepakļaušanos, taču tiesa lēma, ka cietumsoda piemērošana nebija pamatota, jo protests bija nevardarbīgs un īslaicīgs. Ja *Sulu Sou* būtu piemērots cietumsods, kas ir ilgāks par 30 dienām, viņš būtu atstādināts no pienākumu pildīšanas Leģislatīvajā asamblejā un tas vēl vairāk samazinātu jau tā vājās opozīcijas ietekmi. Pēc tiesas lēmuma pieņemšanas *Sulu Sou* varēja atsākt veikt savus likumdevēja pienākumus. Prokuratūras izvirzītās apsūdzības tika kritizētas par to, ka tās ir politiski motivētas, taču tiesas lēmums skaidri parāda tiesu varas neatkarību.

Martā valdība paziņoja par savu nodomu grozīt nacionālās drošības likumu, lai “nodrošinātu tā atbilstību mūsdienu sabiedrībai”. Tika uzskaitītas jomas, kurās steidzami vajadzīgi grozījumi, proti, pierādījumu vākšanas procedūras krimināllietu izmeklēšanā un īpaši noteikumi attiecībā uz piespiedu pasākumiem pierādījumu vākšanā.

Leģislatīvā asambleja 3. jūlijā pieņēma grozījumu, kas liedz ārvalstu tiesnešiem pieņemt lēmumus lietās, kas saistītas ar nacionālo drošību. Nacionālās drošības definīcija ir plaša, un tādēļ to var izmantot, lai liegtu iespēju ārvalstu tiesnešiem piedalīties daudzu lietu izskatīšanā. Iestādes pauda viedokli, ka šis grozījums bija ļoti svarīgs, lai aizsargātu valsts pamatintereses. Minētā lēmuma pieņemšana bija liels solis atpakaļ no esošās jauktās tiesību sistēmas, kas ļāva Makao izmantot ārvalstu tiesnešu zināšanas. Saskaņā ar oficiāliem datiem 10 no 49 Makao tiesnešiem ir ārvalstu valstspiederīgie, galvenokārt Portugāles pilsoņi.

Portugāles izcelsmes vecāka gadagājuma Leģislatīvās asamblejas juridiskie padomnieki tika atbrīvoti no pienākumu pildīšanas 2018. gada augustā. Ar viņiem bija noslēgti pagaidu līgumi, taču pēkšņais lēmums radīja bažas pilsoniskajā sabiedrībā par arvien pieaugošajiem centieniem atstāt Portugāles/ārvalstu ekspertus, dodot priekšroku Ķīnas ekspertiem.

Makao 14. augustā pieņēma likumu par valsts himnu, kas paredz piemērot sodu personām, kuras izrāda necieņu pret valsts himnu. Likums arī paredz mācību par valsts himnas vēsturi iekļaut izglītības programmā.

2018. gada martā Makao Literārā festivāla organizētāji atcēla rakstnieku *Jung Chang*, *Suki Kim* un *James Church* dalību šajā festivālā — pēc tam, kad viņi tika neformāli informēti par iespējamu aizliegumu ieceļot Makao. Organizācija “*PEN Hong Kong*”¹ sniedza paziņojumu, paužot neizpratni par šādu “autoritatīvu cenzūru”. Šis incidents ir jāvērtē saistībā ar vairākiem ārvalstu žurnālistiem un politikajiem aktīvistiem 2017. gadā piemēroto aizliegumu ieceļot Makao. Kā pamatojums ieceļošanas atļaujas atteikumam tika minēti nacionālās drošības apsvērumi. Lai gan Makao imigrācijas iestādes ir tiesīgas atteikt

¹ <http://www.penhongkong.org/about/>

ieceļošanu ĪPA teritorijā, pārredzamības trūkums šādos gadījumos norāda uz satraucošu politiskās cenzūras tendenci.

Vienlīdzīgas iespējas, tiesības un brīvības

Makao iedzīvotāju tiesības un pamatbrīvības joprojām kopumā tika ievērotas, un tika nodrošināts tiesiskums saskaņā ar Makao Pamatlikumā iestrādāto principu “viena valsts, divas sistēmas”.

Neraugoties uz ANO Komitejas pret spīdzināšanu 2015. gada decembrī sniegto ieteikumu izveidot neatkarīgu cilvēktiesību aizsardzības iestādi, Makao to joprojām nav izdarījusi.

2018. gada novembrī veiktajā Ķīnas **vispārējā regulārajā pārskatā** tika iekļauta arī sadaļa par Makao. Ieteikumus Makao sniedza divas valstis, viena no tām — ES dalībvalsts: pirmais ieteikums bija aicinājums ratificēt Starptautisko paktu par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu aizsardzību, savukārt otrais ieteikums bija aicinājums ieviest diskriminācijas novēršanas tiesību aktus, lai aizsargātu visas marginalizētās grupas, tostarp lesbietes, gejus, biseksuāļus, transpersonas un interseksuāļus (LGBTI).

Iepriekšējos ziņojumos ES ir arī paudusi bažas par diskrimināciju seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes dēļ. Šīs bažas ir jo īpaši aktuālas saistībā ar darba tirgu, izglītību un veselības aprūpi. Ir plānots iekļaut viendzimuma attiecības likumā, saskaņā ar kuru vardarbība ģimenē tiek pielīdzināta noziedzīgam nodarījumam. Arī ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja ir mudinājusi Makao pieņemt visaptverošus tiesību aktus diskriminācijas apkarošanai.

Preses brīvība tiek aizsargāta. Pastāv zināms pašcenzūras līmenis, īpaši plašsaziņas līdzekļos ķīniešu valodā un notikumu atspoguļojumā par Ķīnu. NVO un plašsaziņas līdzekļu aktīvisti joprojām pauž bažas par pašcenzūru. Vēl viens šķērslis preses brīvībai ir apgrūtināta piekļuve avotiem un ierobežotas iespējas iegūt pilnīgu informāciju no pārvaldes iestādēm.

Aktuāla problēma Makao joprojām ir **cilvēku tirdzniecība**. Makao ir pieņemts cilvēku tirdzniecības apkarošanas likums, bet tā piemērošanai ir jābūt stingrākai. Joprojām ir maz gadījumu, kad par cilvēku tirdzniecību ir celtas apsūdzības un pieņemti notiesājoši spriedumi, neraugoties uz daudzajām sūdzībām. Makao pārvaldes iestādes 2018. gadā nosūtīja pārstāvi uz septīto Bali procesa ministru konferenci un augstāko amatpersonu sanākumi, tādējādi paužot vēlmi turpināt iesaistīties starptautiskajā sadarbībā ar mērķi apkarot cilvēku tirdzniecību. Ikgadējās ES un Makao kopīgās komitejas sanāksmes laikā, kas notika martā, Makao apņēmās sadarbīties ar ES cīņā pret cilvēku tirdzniecību. ES ir gatava atjaunot informācijas apmaiņu un sadarbību ar Makao, lai sniegtu tehniskās zināšanas par labāko praksi, kā risināt šo globālo problēmu.

Makao iedzīvotāji joprojām var īstenot **pulcēšanās brīvību** saistībā ar dažādiem jautājumiem, sākot no protestiem 4. jūnija notikumu kontekstā Tjaņanmeņa laukumā līdz darba tiesībām. Septembrī tika apstiprināts jauns likums par demonstrācijām un pulcēšanos, kas paredz prasību demonstrantiem paziņojumu par demonstrāciju iesniegt nevis Sabiedrisko un pašvaldību lietu birojam, bet gan policijai.

Makao nav faktiski nodrošināta **biedrošanās un darba koplīguma slēgšanas sarunu brīvība**, kas paredzēta Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) konvencijās. ES mudina Makao valdību veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu atbilstību SDO konvencijām.

Makao nav noteikta minimālā alga, izņemot darbiniekus uzkopšanas un drošības jomā. Valdība 2019. gadā plāno ieviest visiem darba ņēmējiem piemērojamu vienotu minimālo algu.

Bažas rada ekonomiskā un sociālā nevienlīdzība. Nabadzības līmenis nav oficiāli noteikts. Valdība apgalvo, ka tikai 2,3 % Makao iedzīvotāju dzīvo nabadzībā, taču pilsoniskās sabiedrības organizācijas lēš, ka šis rādītājs ir tuvu 10 %. Septembrī ANO Rasu diskriminācijas izskaušanas komiteja (CERD) norādīja, ka nepieciešamība mazināt nabadzību ir problemātiska joma. Komiteja mudināja valdību veikt pasākumus, lai izskaustu etnisko grupu ekonomisko nevienlīdzību, un noteikt statistikas rādītājus ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību jomā, kā arī veikto pasākumu efektivitātes rādītājus.

Makao īsteno cīņu pret **korupciju** un nav izvairījusies no augsta profila lietām. Izmeklēšana lietās, kurās bija iesaistīts Makao Tirdzniecības un ieguldījumu veicināšanas institūta priekšsēdētājs un Pensiju fonda vadītājs, tika uzsākta 2018. gadā, norādot uz valdības apņemšanos īstenot pilnīgas neiecietības politiku pret korupciju valsts ierēdņu vidū.

Ekonomikas attīstības tendences

Makao IKP gada pieaugums 2018. gadā bija 4,7 %² salīdzinājumā ar 9,7 % pieaugumu 2017. gadā. 2017. gadā bija vērojama spēcīga izaugsme pēc iepriekšējos gados piedzīvotā ievērojamā krituma, kad azartspēļu nozari īpaši ietekmēja kontinentālajā Ķīnā organizētā korupcijas apkarošanas kampaņa. SVF 2018. gadā atzina Makao par ceturto bagātāko ekonomiku pasaulē pēc IKP uz vienu iedzīvotāju.

Valdība īsteno ilgtermiņa ekonomikas dažādošanas stratēģiju, taču Makao ekonomika joprojām ir lielā mērā atkarīga no azartspēļu un tūrisma nozares. Ekonomisko izaugsmi 2017. un 2018. gadā veicināja azartspēļu nozares atkopšanās un pastāvīga tūristu plūsma. 2018. gadā Makao teritorijā iebrauca 35,8 miljoni tūristu, t. i., par 9,8 % vairāk nekā 2017. gadā. Ienākumi no azartspēlēm palielinājās par 14 % un sasniedza 303 miljardus MOP (aptuveni 33 miljardi EUR).

Makao ir pilnīga nodarbinātība, un tās ekonomikā būtiska nozīme ir ārvalstu darba ņēmējiem un profesionāļiem³. Bezdarba līmenis pēdējos 7 gados pastāvīgi ir bijis zem 2 % (tostarp lejupslīdes laikā 2014.–2016. gadā), un 2018. gads nebija izņēmums. Inflācija 2018. gadā palielinājās līdz 3 % no 1,2 % 2017. gadā.

Lai gan 2018. gada izaugsmes rādītāji kopumā ir labi, ekonomikas izaugsme gada laikā palēninājās no 7,6 % pirmajā pusgadā līdz 2 % otrajā pusgadā. Ekonomikas attīstības palēninājuma iemesls bija ieguldījumu samazināšanās (galvenokārt būvniecības nozarē), kā arī pakalpojumu eksporta apjoma pieauguma palēninājums (galvenokārt ar azartspēlēm saistītā eksporta jomā).

Izpildvaras vadītājs *Fernando Chui Sai On* 15. novembrī sniedza savu pēdējo **politikas uzrunu** kā izpildvaras vadītājs. Galvenais mērķis joprojām ir stiprināt tūrisma un azartspēļu nozari, kas ir Makao galvenās ekonomikas nozares. Prioritātes ir regulējums, nodokļu jautājumi un konkurētspējas veicināšana. Makao plāno veikt ekonomikas dažādošanu, pamatojoties uz tās esošajām galvenajām nozarēm un izmantojot esošo infrastruktūru, lai veicinātu izaugsmi tās konferenču un izstāžu organizēšanas nozarē, sekmētu radošo nozaru

² Avots: ja nav norādīts citādi, visi makroekonomiskie rādītāji ir iegūti no Makao ĪPA valdības Statistikas un uzskaites dienesta.

³ Ārvalstu darba ņēmēji 2017. gadā veidoja vairāk nekā 40 % no Makao darbaspēka, un apmēram divas trešdaļas no tiem bija no kontinentālās Ķīnas.

attīstību un pilnveidotu specializētus darījumdarbības veidus finanšu nozarē. Valdība ir apņēmusies arī sekmēt inovāciju un atbalstīt MVU, piedāvājot stimulus uzņēmumiem un samazinot nodokļus. Jau 12. gadu pēc kārtas valdība piešķir dažādas finanšu subsīdijas, tostarp skaidras naudas piešķirumus, lai uzlabotu iedzīvotāju dzīves līmeni.

Makao fiskālā pozīcija 2018. gadā saglabājās stabila. Makao ĪPA ir lielas rezerves, un tā fiskālais konts gadiem ilgi ir bijis ar pārpalikumu. 2018. gada septembra beigās valdības fiskālo rezervju apjoms bija aptuveni 554,9 miljardi MOP (60,4 miljardi EUR).

Makao ekonomikas **dažādošana** joprojām ir ilgtermiņa mērķis. Viens no mērķiem, ko pārvaldes iestādes noteikušas Makao piecu gadu attīstības plānā 2016.–2020. gadam, ir līdz 2020. gadam palielināt to kazino tirgus dalībnieku ieņēmumu daļu, kas iegūti no avotiem, kuri nav saistīti ar azartspēlēm, līdz 9 %. Taču saskaņā ar Statistikas un uzskaites dienesta 2018. gada decembra beigās publicēto ziņojumu par ekonomikas dažādošanu iespējamība, ka šis mērķis netiks sasniegts, arvien palielinās. 2017. gads patiešām bija neveiksmīgs gads ekonomikas dažādošanas ziņā, jo tikai 6,8 % no kazino ieņēmumiem nodrošināja ar azartspēlēm nesaistīti avoti, proti, tas bija samazinājums no 7,4 % 2016. gadā.

Vides aizsardzības jomā — šā gada politikas uzrunā Makao izpildvaras vadītājs ierosināja būvēt iekārtu, lai pirms eksportēšanas veiktu papīra, plastmasas un metāla atkritumu iepriekšēju apstrādi, kā arī būvēt centralizētu pārtikas atkritumu apstrādes iekārtu. Izpildvaras vadītājs paziņoja arī par citiem mērķiem: uzstādīt 200 elektromobiļu uzlādes iekārtas, ieviest plastmasas pudeļu pārstrādes iekārtas un pabeigt izstrādāt tiesību aktus par plastmasas maisiņu izmantošanas ierobežošanu.

Reģionālā sadarbība

Makao un Ķīnas Tirdzniecības ministrija 12. decembrī parakstīja nolīgumu par preču tirdzniecību saskaņā ar kontinentālās Ķīnas un Makao **Ciešāku ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (CEPA)**. Jaunajā nolīgumā, kas tiks īstenots no 2019. gada 1. janvāra, ir paredzēti izcelsmes noteikumi un elastīgākas metodes, lai noteiktu izcelsmi visiem ražojumiem, kas klasificēti atbilstīgi kontinentālās daļas tarifu kodiem. Nolīgumā arī ir paredzēts pilnveidot preču muietošanu, veicot tirdzniecību. Īpaša sadaļa ir atvēlēta Guandunas, Honkongas un Makao līča reģionam, lai izmēģinājuma kārtā īstenotu preču muietošanas pasākumus līča reģionā.

Honkongas-Džuhai-Makao tiltu, kas ir pasaulē garākais jūras tilts, atklāja oktobrī. Tilts ļauj saīsināt laiku, kas vajadzīgs, lai nokļūtu no Makao līdz Honkongai, un tam būs būtiska nozīme Lielā līča reģiona (LLR) integrācijas procesā.

Makao loma ir veidot ekonomisko tiltu starp Ķīnu un valstīm, kurās runā portugāļu valodā. Šai sakarā 2019. gada politikas uzrunā tika ierosināts izveidot monetāro pakalpojumu platformu starp Ķīnu un valstīm, kurās runā portugāļu valodā, un attīstīt Makao par juaņa renminbi norēķinu centru valstīm, kurās runā portugāļu valodā.

Lielā līča reģiona rīcības plānā, kas tika publicēts februārī, Makao tika atzīta par vienu no četrām nozīmīgākajām pilsētām (līdzās Honkongai, Šenženai un Guandžou), kurām ir būtiska nozīme reģiona attīstībā. Saskaņā ar minēto plānu Makao ne vien turpinās dažādot savu ekonomiku, bet arī stiprinās savu pozīciju kā pasaules līmeņa tūrisma un izklaides centrs un kā sadarbības platforma darījumdarbības un tirdzniecības jomā starp Ķīnu un valstīm, kurās runā portugāļu valodā.

ES un Makao divpusējās attiecības

2018. gadā ES bija otrs lielākais Makao importa partneris, ierindojoties aiz kontinentālās Ķīnas un veidojot 25 % no visa Makao importa apjoma. Tomēr ES nokļuva mazāk par 1,7 % no Makao eksportētajām precēm. Šī tirdzniecības nelīdzsvarotība ir izveidojusi ilgstošu tirdzniecības pārpalikumu ES labā, jo Makao importa pieprasījums gadu gaitā turpināja palielināties, taču tā ražošanas nozare ir samazinājusies līdz mazāk par 1 % no IKP.

Divpusējā **preču tirdzniecība** pieauga par 29,5 %, un tās apmērs 2018. gadā bija 963 miljoni EUR. ES eksporta apjoms uz Makao sasniedza 852 miljonus EUR, un tas ir 36,1 % pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, tā rezultātā 2018. gadā veidojās 741 miljona EUR tirdzniecības pārpalikums. Makao ir augošs tirgus Eiropas luksusprecēm. ES un Makao tirdzniecības attiecību pamatā ir darījumdarbības iespējas azartspēļu un tūrisma nozarēs. Nozīmīgākās ES eksporta preces bija dārgi ādas izstrādājumi, apģērbs, pulksteņi un juvelierizstrādājumi, pārtika un dzērieni, kā arī automobiļi.

ES uzņēmumus potenciāli interesē arī **iepirkumi** transporta, enerģētikas un būvniecības jomā, jo Makao pašlaik tiek īstenots arvien vairāk infrastruktūras attīstības projektu. Tomēr, salīdzinot ar citiem lielajiem investoriem (Honkongu, Ķīnu un ASV), ES uzņēmumu tiešie ieguldījumi Makao joprojām ir pieticīgi. Portugāle bija redzamākais ES investors Makao, 2017. gadā veidojot 3,7 % (9 miljardi MOP) no kopējā tiešo ieguldījumu uzkrājuma.

Izpildvaras vadītājs 2019. gada politikas uzrunā skaidri uzsvēra vēlmi stiprināt ekonomiskās attiecības ar ES, izmantojot Portugāli kā ieejas punktu.

ES un Makao kopīgās komitejas 22. sanāksme notika 23. martā Makao. Puses galvenokārt izvērtēja ES 2018. gadā veiktās uzraudzības rezultātus attiecībā uz saistībām, kuras Makao uzņēmas, lai īstenotu labu pārvaldību nodokļu jomā. Makao 2017. gada decembrī tika iekļauta to 17 nodokļu jurisdikciju ES sarakstā, kas nesadarbojas, taču 2018. gada janvārī tika izslēgta no šā saraksta, ņemot vērā Makao valdības apņemšanos līdz 2018. gada beigām nodrošināt ES prasību izpildi. Uzraudzības procesa laikā ES atzinīgi novērtēja to, ka Ķīnas Tautas Republika Konvenciju par savstarpējo administratīvo palīdzību nodokļu jomā attiecināja arī uz Makao, kā arī faktu, ka Makao ĪPA aktivizēja nepieciešamos nolīgumus par informācijas apmaiņu. ES apstiprināja arī ESAO novērtējumu par nodokļu režīmu, kas paredz piešķirt priekšrocības ārzonu uzņēmumiem, — pēc tam, kad Makao ĪPA 2018. gada decembrī veica grozījumus attiecībā uz šo režīmu, lai nodrošinātu atbilstību ESAO prasībām. Pamatojoties uz to, Eiropas Savienības Padome 2019. gada martā vienojās, ka Makao ir izpildījusi savas saistības par labu pārvaldību nodokļu jomā. Dialogs ar Makao ĪPA par G20 minimālo standartu izpildi attiecībā uz nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu turpināsies arī 2019. gadā.

ES ņēma vērā Makao ĪPA ieceri kļūt par ķīniešu tradicionālās medicīnas centru. ES un Makao vienojās organizēt informācijas apmaiņu ekspertu līmenī par ES regulatīvo satvaru attiecībā uz tradicionālajām augu izcelsmes zālēm. Abas puses vienojās arī turpināt meklēt iespējas sadarbībai vides un zaļo tehnoloģiju jomā, īpaši Makao Starptautiskā vides sadarbības foruma un izstādes ietvaros. Attiecībā uz tūrismu abas puses diskutēja par to, kā veicināt tūristu plūsmas un apmaiņu.

Kā ik gadu, arī 2018. gadā **Eiropas Tirdzniecības palāta Makao (MECC⁴)**, sadarbojoties ar **Eiropas Tirdzniecības palātu Honkongā**, koordinēja Eiropas dalību Makao organizētajā Starptautiskajā vides sadarbības forumā un izstādē, kas notika martā, kā arī Makao Starptautiskajā tirdzniecības un ieguldījumu izstādē, kas tika organizēta oktobrī.

Tūrisma bija īpaši būtiska nozīme divpusējās attiecībās 2018. gadā, jo tas bija **ES un Ķīnas tūrisma gads**. Eiropas dienā slavenais Makao tornis tika iekrāsots zilajā ES karoga krāsā. 2018. gada 23. oktobrī Makao rīkoja **septīto Vispasaules tūrisma ekonomikas forumu**, un Eiropas Savienība bija tās partnerreģions, savukārt Guanduna — tās īpašā partnerprovinca. ES šajā pasākumā bija savs paviljons, un ES organizēja uzņēmēju sadarbības veidošanas pasākumu un pamanāmi piedalījās foruma norisēs.

ES un Makao īsteno divus nozīmīgus projektus, kuri joprojām uzrāda labus rezultātus, — viens no tiem ir tieslietu jomā, otrs — tulku apmācības jomā. Pirmais projekts — **“Trešā Makao un ES sadarbības programma tieslietu jomā”** — veicina Makao ĪPA tiesību sistēmas modernizāciju un attīstību. Savukārt otro projektu — **mācību programmu konferences tulkošanā ķīniešu un portugāļu valodā** — Eiropas Komisija un Makao Publiskās pārvaldes un civildienesta birojs īsteno kopš 2006. gada, un tā mērķis ir apmierināt pieprasījumu pēc kvalificētiem tulkiem abās valodās. Līdz šim ir apmācīti 97 Makao tulki, un lielākā daļa no viņiem tagad strādā publiskajā pārvaldē. Kopš 2010. gada arī Makao Politehniskais institūts (MPI) sadarbībā ar Eiropas Komisiju īsteno mācību programmu, kas paredzēta universitātes pasniedzējiem un profesionāliem tulkiem no Makao un kontinentālās Ķīnas. **Eiropas Savienības akadēmisko programmu Makao** papildināja darbības Žana Monē vārdā nosauktā projekta ietvaros. Šīs darbības turpina veicināt Makao labāku izpratni par ES.

Pēc ES un Makao kopīgās komitejas sanāksmes 2015. gadā tika izveidots līdzfinansēšanas mehānisms pamatprogrammas **“Apvārsnis 2020”** ietvaros, un ES 2018. gadā organizēja informatīvu sanāksmi līdzdalības veicināšanai. Veiksmīgiem programmas “Apvārsnis 2020” projektu dalībniekiem no Makao finansējumu vienpusēji nodrošina Makao Zinātnes un tehnoloģiju attīstības fonds. Taču pēdējos divos gados minētais fonds saņēma tikai vienu pieteikumu, kas tika noraidīts. Līdz 2018. gada beigām pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” projektos nebija iesaistīties neviens uzņēmums no Makao.

⁴ Eiropas Tirdzniecības palāta Makao ir jaukta organizācija, kuras locekļi ir gan pašu uzņēmumu pārstāvji, gan ES valstu tirdzniecības palātu pārstāvji.